

Karaimai Lietuvoje apsigyveno, kai LDK kunigaikštis Vytautas apie 1397 metus juos parsivežė ir įkurdino Trakuose. Vėliau jie kūrėsi Panevėžyje, Pasvalyje, Biržuose, Naujamiestyje ir kitur. Karaimai – tiurkų kilmės tauta, kalbanti karaimų kalba, išpažįstanti vien Senuoju Testamentu besiremiantį karaimų tikėjimą.

Lietuvos MA Vrublevskių biblioteka gali pagrįstai didžiulius saugomais karaimikos rinkiniais, kurių turinys gan išsamiai atskleidžia bendruomenės gyvenimo istoriją, ypatybes, dokumentuoja svarbius istorinius faktus. Karaimikos medžiagą, daugiausia rankraštinę, Bibliotekoje pristato trys rinkiniai – Serajos Šapšalo fondas (F143), Lietuvos karaimų bendruomenės archyvas (F301) ir Simono Firkovičiaus karaimiškų rankraščių kolekcija (F305).

Hadži Seraja Chanas Šapšalas (1873–1961) – profesorius, mokslininkas (filologas orientalistas), Krymo, vėliau Lenkijos (kartu ir Lietuvos) karaimų aukščiausiasis dvasininkas (hachanas), dvasinis ir pasaulietinis vadovas, visuomenės veikėjas, karaimų kultūros puoselėtojas. Jis inicijavo karaimų muziejaus Trakuose statybą, rinko eksponatus, buvo akademinio Karaimų–rusų–lenkų kalbų žodyno bendraautoris. Jo sudarytą fondą, apimantį 1617 saugojimo vienetų, 1961 m. Biblioteka gavo iš sudarytojo bei kolekcininko palikuonių. Lietuvos karaimų bendruomenės archyvą (525 vienetai) Bibliotekai saugoti 1981 m. perdavė Lietuvos karaimų bendruomenė. Simonas Firkovičius (1897–1982) buvo ilgametis Lietuvos karaimų vyresnysis dvasininkas (ullu hazzan), taip pat poetas, karaimų kalbos ir kultūros puoselėtojas bei saugotojas. Jo karaimiškų rankraščių kolekciją sudaro 270 vienetų, šis fondas gautas 1976 m. iš Simono Firkovičiaus.

Parodoje atskleidžiama dalis saugomų fondų turinio, pirmiausia – karaimams suteiktų privilegijų originalai ir kopijos. Mat Karaimų teisinę padėtį nuo pat bendruomenės apsigyvenimo Lietuvoje apibrėžė LDK valdovų jiems suteiktos privilegijos (teisės). Pirmoji buvo 1441 m. kovo 27 d. Kazimiero išduota privilegija, deja, jos originalas neišliko.

Eksponuojamos penkios vėlesnės Bibliotekoje saugomos LDK valdovų privilegijos Trakų karaimams, patvirtinančios bei pratęsiančios pirmtakų duotas teises: 1) Vilniuje pasirašyta 1579 m. gegužės 15 d. Lenkijos ir LDK valdovo Stepono Batoro privilegija, patvirtinanti jo pirmtakų duotas privilegijas Trakų miestiečiams ir karaimams (rašte užrašytas ir visas Žygimanto Augusto 1570 m. liepos 22 d. privilegijos tekstas); 2) Varšuvoje pasirašyta 1611 m. lapkričio 2 d. Lenkijos ir LDK valdovo Žygimanto Vazos privilegija; 3) Varšuvoje 1654 m. liepos 27 d. pasirašyta Lenkijos ir LDK valdovo Jono Kazimiero Vazos privilegija; 4) Gardine 1679 m. kovo 3 d. pasirašyta Lenkijos ir LDK valdovo Jono Sobieskio privilegija, patvirtinanti jo pirmtakų duotas privilegijas Trakų karaimams; 5) Varšuvoje 1701 m. birželio 20 d. pasirašyta Lenkijos ir LDK valdovo Augusto II privilegija, patvirtinanti jo pirmtakų duotas privilegijas Trakų karaimams.

Kita eksponatų kategorija – Bibliotekos fonduose saugoma autentiška ikonografinė medžiaga. Čia gausu pavienių ir grupinių asmenų nuotraukų, piešinių, atvirukų. Įdomi seniausia 1864 m. Trakų karaimų nuotrauka kenesos fone. Taip pat rodomos nuotraukos, liudijančios svarbius bendruomenės įvykius: Lenkijos Prezidento Ignaco Moscickio vizitą 1930 m.; karaimų muziejaus Trakuose kertinio akmens padėjimą bei muziejaus steigimo dokumentų pasirašymą 1938 m.; Orach toju, t. y. Derliaus šventės dalyvių atvykimą į kenesą pašventinti vainiko 1934 m. Nemažai nuotraukų, atspindinčių aktyvią profesinę Serajos Šapšalo veiklą, pvz., fotografija su jo vadovaujamo Vilniaus politinių mokslų mokyklos tiurkologų būrelio studentais (apie 1938 m.). Eksponuojami Trakų bei Vilniaus kenesų vaizdai ne tik nuotraukose ar atvirukuose, bet ir karaimų dailininkės Lidijos [Karakas]-Šole (1896–1942) piešiniuose (Trakų kenesa apie 1930–1932 m. ir Vilniaus kenesa apie 1920–1929 m.).

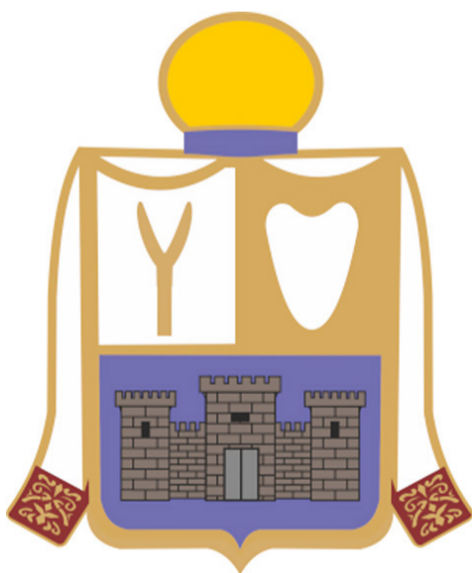
Karaimų gyvenimo Lietuvoje atspindžius liudija įvairūs dokumentai: 1576 m. raštas dėl karaimų mokyklos įsteigimo Trakuose; žinios iš Biržų dvaro ir pilies teismo dokumentų; statistinių duomenų suteikiantys senieji karaimų gyventojų sąrašai (1686 m. Biržų, 1799 m. Trakų, 1869 m. Naujamiesčio ir kiti). Autentiškus dokumentus papildė karaimikos studijų ir tyrimų publikacijos.

Dar viena parodos dalis – svarbūs naujesnių laikų, XIX–XX a. dokumentai ir spaudiniai: periodiniai leidiniai „Karaimskoje slovo“ (1913–1914, rusų k.), „Myśl karaimska“ (1924–1939, lenkų k.), karaimų muziejaus kūrimo ir statybos, 1932 m. Vilniuje įsteigtos Karaimų literatūros ir istorijos bičiulių draugijos veiklą liudijantys dokumentai, prof. Tadeušo Kovalskio (1889–1948) ir jo mokinio Ananjašo Zajončkovskio (1903–1970) darbai.

Ekspozicija supažindina ir su naujausiais laikais, jau po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo bendruomenės narių išleistais kultūros, kalbos, istorijos, religijos leidiniais.

Paroda „Lietuvos karaimų praeitis ir nūdienu Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekos rinkiniuose“ skirta Karaimų metams. Ji parengta bendradarbiaujant su Lietuvos karaimų bendruomene.

LIETUVOS KARAIMŲ
PRAEITIS
IR NŪDIENA
LIETUVOS MA
VRUBLEVSKIŲ
BIBLIOTEKOS
RINKINIUOSE

LIETUVOS
KARAIMAI
625 METAI